

NAGOVOR UDELEŽENCEV SLOVESNOSTI OB DNEVU SPOMINA NA ŽRTVE TOTALITARNIH IN AVTORITARNIH REŽIMOV

Ponosen sem, da vas lahko nagovorim v imenu Društva Demos na Kamniškem. Minevata dve leti, odkar smo ugotovili, da tudi na Kamniškem potrebujemo civilno združenje, ki bo vzpodbujalo narodno zavest, utrjevalo domoljubje in poudarjalo vrednote osamosvojitve.

Ustanovni člani našega združenja so sodelovali pri gradnji temeljev naše državne samostojnosti in demokratizacije naše prihodnosti. Bili so del prelomnih dogodkov, danes s seboj nosijo sporočila za naše potomce, pričevanje o dogodkih in ljudeh, ki so te dogodke soustvarjali. Demos je bil široka politična skupnost, povezana z najvišjimi nacionalnimi cilji, zato je združeval ljudi iz široke mavrice političnih prepričanj. Uspešen je bil, ker je izpričal moč sodelovanja in vključevanja.

Naša pot pa ni končana. Prepričani smo, da brez spomina, poprave krivic in ozdravljenja ran iz preteklosti ni mogoče graditi uspešne in mirne prihodnosti. Slovenska družba mora doseči soglasje, kako zdraviti rane iz preteklosti, ki nas vedno znova bolijo. Kako presegati delitve, ki nas slabijo in ogrožajo našo prihodnost. Kako obravnavati totalitarno dediščino, ki je še kako živa, v vsej njeni celovitosti.

Želim izpostaviti mnenje finske profesorice dr. Helene Ranta, ki kot forenzična dentistka sodeluje pri raziskavah množičnih grobišč v Afriki in tudi na ozemlju naše nekoč skupne države. Zapisala je, da množični poboji niso en sam umor, pač pa množica posamičnih umorov. S temi izbranimi besedami je poudarila individualnost žrtev in storilcev namesto kolektivnosti, in tudi nečlovečnost totalitarnih režimov. Prepričana pa je tudi, da ne more biti miru brez pravice in ne more biti odpuščanja brez pravice. In tudi to, da smo sokrivi za vse posledice totalitarnih pojavov, če smo pasivni in molčimo.

Spoznanje, ki je še kako resnično po dvajsetih letih naše samostojnosti. Da živimo z ljudmi, ki še niso dobili priznanja svoje pravice, od njih pa se pričakuje odpuščanje. Da živimo z ljudmi, ki niso pripravljeni priznati svoje krivde, in z ljudmi, ki jim ni mar za krivice.

Osrednja pozornost današnjega večera je namenjena mobilizirancem v nemško vojsko, žrtvam nacizma in komunizma, ki so bili v svoji mladosti prisiljeni obuti tuje vojaške škornje. V njih so v peklu frontnih linij izkusili vse strahote druge svetovne vojne, žalostno usodo v ujetniških taboriščih, agonije vojnih bolnic in pa trpeče doživljanje povojne vrnitve v domovino. Vse preživele, ki so se uspeli vrniti, mnogi med njimi invalidi in delovno omejeno sposobni, pa je v domovini čakala stigmatizacija totalitarne oblasti, saj jih je prav prisilno služenje v okupatorski vojski dodatno zaznamovalo.

Letos umrli Jože Ogrinec je zapisal pretresljive spomine na svojo vrnitev v domovino.

»Moja vrnitev v Slovenijo iz bolnice in angloamerikanskega ujetništva /.../ se je pričela v Kranju. Pričakoval sem toplo snidenje, a sem doživel vse drugo razen človeškega sprejema. /.../ Ves presenečen sem obstal, ko je proti meni /.../ stopil neznani mladenič in me pozdravil: »Fuj Švaba!« ter mi pljunil v obraz. /.../ Z velikimi težavami sem dobil dovoljenje za šolanje /.../, dokončal sem študij in bil za prvo službo poslan v Makedonijo. /.../ Vse delovne naloge sem vestno in strokovno opravljal na vseh delovnih mestih do upokojitve. Prisilne mobilizacije pa nisem nikoli pozabil, saj sem jo vseskozi doživel.«

Teh Jožetov je bilo veliko in njihove usode podobne. O njih se ni govorilo, še svojim otrokom niso razložili vsega, kar so doživeli. Nase so lahko javno opozorili šele po osamosvojitvi. Eden od njih, ki je danes med nami, mi je zadnjič dejal, da je zanje že prepozno, da jih je vedno manj, da bi morali o tem veliko prej spregovoriti. Da je zadnji čas, da se osvetli tudi ta temna stran naše preteklosti. Zanje je morda res prepozno, ni pa prepozno za naše otroke, in tudi za prihodnost naše domovine ni prepozno.

Članom našega Društva Demos na Kamniškem je do sedaj uspelo mnogo drobnih dejanj, ki pomenijo odmike od vzorcev preteklega časa: v Kamniku imamo skromen spomenik sprave, obeležili zavarovali smo povojna grobišča, s preimenovanjem ulic odstranili totalitarne simbole, na farnih ploščah so imena vseh žrtev vojne in povojnega nasilja, spominske maše v Kamniški Bistrici so postale tradicionalne, popisane so v vse žrtve vojne na Kamniškem, ravno v teh dneh bo izšla digitalna izdaja tega pomembnega zapisa, izdali smo knjigo spominov na čas in ljudi, ki so na Kamniškem postavili temelje naše samostojnosti. Naše delo pa se še ni končalo, pripravljamo zapise spominov kamniških prisilnih mobilizirancev, ki jih bomo predstavili na novembra na posebni prireditvi.

Spoštovani, pravičnost je temelj miru, zato je treba žrtve obravnavati etično in sočutno. Zato ne moremo sprejeti ideje, da je treba preteklost pustiti pri miru. Več kot jasno je, da ne gre za revanšizem, pač pa za zagotovilo, da se v prihodnosti totalitarizmi, ki teptajo osnovne človekove pravice, ne bodo več ponavljali. Vsi takšni režimi so povzročili veliko gorja, zatirali osebno in narodno svobodo, diskriminirali, zapirali in ubijali.

Za nas to ni stvar ideološke opredelitve, to je vprašanje naše človečnosti.

Igor Podbrežnik, predsednik Društva Demos na Kamniškem

Mekinje, 27. avgust 2012